

Od Redakcji

Skałka jest jednym z najstarszych ośrodków osadniczych na terenie Krakowa. Niemal od samego początku swego istnienia odgrywała ważną rolę, najpierw jako centrum duchowe, a później również kulturowe. W okresie średniowiecza stanowiła istotne ogniwo w sieci krakowskich *loca sacra*. Poprzez męczeńską śmierć świętego Stanisława Biskupa na terenie *Skałki* (1079 r.) i poprzez fakt, że św. Stanisław stał się Patronem Polski, została ona równocześnie uznana za sanktuarium narodowe. Potwierdzeniem tego może być choćby fakt, że począwszy od 1434 roku, tzn. od koronacji Władysława Warneńczyka, wszyscy królowie polscy – z wyjątkiem Stanisława Leszczyńskiego i Stanisława Augusta Poniatowskiego – odbywali pieszą pielgrzymkę z Wawelu na *Skałkę* w przeddzień uroczystości koronacyjnych. Prawdopodobnie czasów średniowiecza sięga tradycja corocznych procesji ku czci św. Stanisława, organizowanych w dniu 8 maja z Wawelu na *Skałkę*. Do miejsca zbrojstwa św. Stanisława Biskupa Męczennika ciągnęły rzesze pątników, w tym również władcy państw ościennych.

Szczególne role przypadła *Skałce* w okresie rozbiorów Polski. Obok Wawelu była drugim narodowym sanktuarium miasta Krakowa. Stanowiła istotny element aktywizujący tzw. „pątnictwo narodowe” do Krakowa, którego apogeum przypadało na przełom XIX i XX wieku. Obowiązującą regułą tych peregrynacji były odwiedziny Katedry Wawelskiej i *Skałki*.

W drugiej połowie XIX wieku pojawił się zamysł utworzenia w krypcie kościoła św. Michała na *Skałce* panteonu narodowego. Spoczęli tu luminarze polskiej kultury i nauki. Wybór *Skałki* nie był tu przypadkowy, chodziło o to, aby panteon ten powstał w pobliżu Wawelu, gdzie znajdują się groby królewskie. Właściwie dopiero cały zespół przestrzenny *Wawel-Skałka* można uznać za panteon narodowy.

Skałka jest wreszcie sama w sobie niezmiernie cennym obiektem architektonicznym. Przypomnijmy, że pierwotnie był tu kościół romański, zastąpiony w XV wieku przez kościół gotycki, który został rozebrany, aby ustąpić miejsca trójnawowemu, barokowemu kościołowi św. Michała (1734-1751).

Znaczącą rolę odegrała Skalka w rozwoju szeroko rozumianej polskiej kultury. Okresem, który szczególnie się wyróżnia, to lata Młodej Polski (1890-1918).

Rola Skalki w rozwoju polskiej religijności i polskiej kultury nigdy nie była kwestionowana. Należałoby zatem postawić pytanie o przyszłość tego sanktuarium w tym zakresie. Jakie należałoby podjąć działania, aby *Skalka* ponownie zaistniała w świadomości Polaków jako jedno z głównych narodowych centrów duchowych i kulturowych.

Z tych krótkich rozważań wyłania się cel oddawanego do rąk Czytelnika tomu *Peregrinus Cracoviensis*. Tym celem ma być przede wszystkim ukazanie *Skalki* jako jednego z najważniejszych na przestrzeni dziejów polskiego centrum duchowego i kulturowego. Na podstawie prezentowanych prac z zakresu teologii, historii, historii sztuki, historii literatury i geografii religii należałoby podjąć próbę spojrzenia perspektywicznego na kierunki dalszego rozwoju ośrodka skałecznego.

W tym miejscu pragnę podziękować Ojcom Paulinom za wielki zaszczyt, jakim stała się dla nas propozycja poświęcenia tego tomu *Peregrinus Cracoviensis* właśnie Skalce w 750-letnią rocznicę kanonizacji Św. Stanisława Biskupa i Męczennika. Szczególne słowa podziękowań kieruję do Rektorów Sanktuarium: poprzedniego, Ojca dr. hab. Jana Mazura – inicjatora wydania skałecznego tomu oraz obecnego – Ojca dr. hab. Andrzeja Napiórkowskiego za podtrzymanie nas w zamiarze realizacji tego wydawnictwa. Dziękuję bardzo Ojcu doc. dr. hab. Ludwikowi Kaszowskiemu za podjęcie się trudu redagowania tomu. Wreszcie, gorące słowa podziękowania kieruję do Wielce Szanownych Autorów, wybitnych specjalistów z zakresu reprezentowanej przez nich problematyki. Serdeczne podziękowanie składam wybitnemu fotografikowi panu Wojciechowi Gorgolewskiemu za zgodę na wykorzystanie do publikacji fragmentu zdjęcia lotniczego Krakowa ze *Skalką*. Dziękuję również wszystkim pracownikom Zakładu Geografii Religii w Instytucie Geografii i Gospodarki Przestrzennej UJ za wydatną pomoc w przygotowaniu tomu do druku.

Naszym pragnieniem jest, aby niniejszy tom *Peregrinus Cracoviensis* stanowił swego rodzaju wotum dziękczynne złożone Świętemu Stanisławowi Biskupowi i Męczennikowi za Jego dotychczasową opiekę na przestrzeni ostatnich 750 lat nad Polską, Krakowem, Zakonem Ojców Paulinów i Uniwersytetem Jagiellońskim, a także jako wotum błagalne o dalsze łaski w nowym tysiącleciu.

prof. dr hab. Antoni Jackowski